7.6.2016

Lausunto Valtiontalouden tarkastusviraston laillisuustarkastuskertomusluonnoksesta 13.5.2016

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) on pyytänyt ministeriöltä lausuntoa 13.5.2016 päivätystä laillisuustarkastuskertomusluonnoksesta *Vastuukysymykset Finavian johdannaisvastuiden selvittämisessä*, minkä johdosta ministeriö lausuu seuraavan.

Tämä lausunto liitteineen ei sisällä salassa pidettäviä tietoja. Ministeriö viittaa myös asian eri vaiheissa VTV:lle antamaansa seikkaperäiseen selvitykseen.

Yhteenvetona ministeriö toteaa, että

- **omistaja ei ole edellyttänyt Finavialta kanteiden nostamista tai nostamatta jättämistä taikka mistään kanteesta luopumista**
- **omistaja ei ole puuttunut kokonaan omistamansa yhtiön operatiivisiin asioihin epäsopivalla tavalla**
- **omistajalla on ollut perusteltu syy ja oikeus antaa yhtiölle ohjeita asioiden huolellisen käsittelyn varmistamiseksi poikkeuksellisessa asiassa**

Kertomusluonnoksessa on esitetty eri näkökohtia, joiden perusteella Finavian omistajaohjausta syksyllä 2015 pidetään ongelmallisena. Luonnoksessa ei juuri ole käsitelty näkökohtia omistajaohjauksen toimenpiteiden perusteista, mikä kuitenkin on asiassa keskeisin kysymys.

Ydinkysymys asiassa on, että omistaja ei ole missään vaiheessa edellyttänyt yhtiöltä kertomusluonnoksessa käsiteltyjen kanteiden nostamista tai nostamatta jättämistä yhtiön entisiä hallituksia, entistä johtoa tai tilintarkastusyhteisöä kohtaan taikka jo nostetuista kanteista luopumista. Ministeriön käsityksen mukaan sitä ei kertomusluonnoksessakaan väitetä, mutta asialle ei anneta sille kuuluvaa painoa.

Ratkaisut johdannaiskanneasioissa ovat olleet oikeudellisesti monitahoisia ja vaikeita. Sitä osoittavat mm. yhtiön hallituksen eri aikoina tekemät osittain ristiriitaiset päätökset ja äänestykset, hallituksen jäsenten erilaiset näkemykset hallituksen omista aikaisemmista päätöksistä, toisistaan poikkeavat asiantuntijoiden lausunnot ja se liikkumavara, jonka Valtiontalouden tarkastusvirastokin vielä syksyllä 2015 arvioi kanteista tehtävillä päätöksillä olevan. Valtiontalouden tarkastusvirasto ei ole kertomusluonnoksessa huomioinut sen seikan merkitystä, että yhtiön hallitus oli maaliskuussa 2015 yksimielisesti päättänyt olla nostamatta tiettyä kannetta.

Valtionyhtiön omistajaohjaukselta edellytetään kertomusluonnoksessakin mainituissa hallinnointiohjeissa aktiivisuutta. Aktiivisuuden merkitys korostuu, kun yhtiö on valtion kokonaan omistama erityistehtäväyhtiö. Johdannaisvastuita selvitettäessä omistajan

Liikenne- ja viestintäministeriö | Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki | Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto | Puhelin 029516001 | www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi

tehtäviin ja velvollisuuksiin on kuulunut varmistua siitä, että asiat valmistellaan perusteellisesti ja huolellisesti.

Hallinnointiohjeiden mukaan omistajan toimintaan kuuluu myös yhtiön toiminnan seuranta yhtiökokousten välisenä aikana ja yhteydenpito hallituksen ja toimivan johdon kanssa. Ministeriön hallinnointiohjeiden mukaan hallituksen puheenjohtaja ja toimitusjohtaja ovat säännöllisessä vuorovaikutteisessa yhteydenpidossa omistajan kanssa.

Omistaja on antanut poikkeuksellisessa johdannaisasiassa ohjeita kokonaan omistamansa yhtiön hallitukselle vain sitä koskien, että asiat on valmisteltava huolellisesti, mihin omistajalla on täysi oikeus. Ministeriö viittaa osakeyhtiölainsäädäntöön ja omistajaohjaukseen perehtyneen asiantuntijan, laamanni Pekka Merilammen 24.5.2016 antamaan asiantuntijalausuntoon (liitteenä) siitä, että tällaisten ohjeiden antaminen ei ole epäsopivaa puuttumista yhtiön operatiivisiin asioihin. Ministeriö ei yhdy kertomusluonnoksen väitteeseen siitä, että yhtiötä olisi ohjattu epäsopivalla tavalla.

Kertomusluonnoksessa pidetään yhtiön toimintaa johdannaisasiassa johdonmukaisena, mitä väitettä ministeriö pitää jossakin määrin ongelmallisena. Omistajalla on ollut hyvin perustellut ja painavat, yhtiön hallituksen aikaisempaan toimintaan liittyvät syyt edellyttää yhtiöltä perusteellista ja huolellista johdannaiskysymysten valmistelua syksyllä 2015.

Kertomusluonnoksen mukaan omistaja on osallistunut tilintarkastusyhteisön kanssa käytyihin sovintoneuvotteluihin ja sovintosopimuksen hyväksymiseen liittyvään menettelyyn monin eri tavoin. Omistaja ei ole esittänyt tilintarkastusyhteisölle riita-asian sopimista, vaan ainoastaan tiedustellut tilintarkastusyhteisön sovintohalukkuutta ja ohjannut tilintarkastusyhtiön neuvottelemaan asiasta Finavian kanssa. Keskusteltaessa asiasta tilintarkastusyhteisön kanssa mukana oli myös yhtiön edustaja.

Kertomusluonnoksesta voi saada käsityksen, että omistaja olisi esittänyt Finavian hallitukselle tilintarkastusyhteisön kanssa vireillä olevan riidan sopimista. Koska niin ei ole, tarkastuskertomus tulisi tältä osin selkeyttää vastaamaan tosiasioita. Asia on esitetty ministeriön seikkaperäisessä selvityksessä, jossa osoitetaan todennettavasti, että omistaja ei antanut riidan sopimista edellyttävää ohjausta yhtiölle.

Omistajalla on ollut oikeus luoda olosuhteet yhtiön ja tilintarkastusyhteisön välisille sopimusneuvotteluille sen olematta yhtiön asioihin puuttumista. Tältäkin osin ministeriö viittaa liitteenä olevaan asiantuntijalausuntoon, jonka mukaan tällainen toiminta ei ole yhtiön asioihin puuttumista. Asiassa on annettava merkitystä myös sillä, että tilinpäätöstä ja tilintarkastusta koskevat asiat ovat viime kädessä yhtiökokoukselle ja siis omistajalle kuuluvia asioita.

Omistajan toiminta on edellä sanotuin perustein perustunut osakeyhtiölain mukaisiin omistajan oikeuksiin. Ministeriö viittaa tältäkin osin liitteenä olevaan asiantuntijalausuntoon, joka tukee ministeriön käsitystä osakeyhtiölain oikeasta tulkinnasta.

Kertomusluonnoksen mukaan yhtiön hallituksella on ollut omistajan toimien vuoksi hyvin vähän aikaa valmistella ja harkita tilintarkastusyhteisön kanssa tehtyä sovintosopimusta koskevaa päätöstään. Omistaja ei kuitenkaan ole edellyttänyt, että yhtiö tekisi tai olisi tekemättä sovintosopimuksen. Lisäksi ministeriö katsoo, että johdan-

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

naiskysymysten kiireellinen aikataulu on johtunut lähinnä yhtiön omista toimista. Johdannaisasia tuli ilmi jo vuonna 2012.

Kertomusluonnoksessa pidetään kyseenalaisena, onko omistajaohjaus mahdollistanut parhaan lopputuloksen yhtiön ja tilintarkastusyhteisön riita-asiassa. Väitteen perustetta ei ole kertomusluonnoksessa riittävästi selvitetty eikä edes mainittu esimerkiksi sitä, että pelkästään oikeudenkäyntikulut useita vuosia kestävässä riidassa nousevat erittäin suuriksi ja myös vastapuolen kulut tulisivat yhtiön maksettaviksi sen hävitessä riita-asian.

Kertomusluonnoksen mukaan tilintarkastusyhteisön kanssa tehty sovintosopimus olisi ollut tarkoituksenmukaista päättää yhtiökokouksessa. Ministeriö toteaa, että yhtiökokouksen käsittelyä ei yhtiökään pyytänyt. Omistajalla olisi toki oikeus päättää tällaisestakin asiasta yhtiökokouksessa tai muussa osakeyhtiölain mukaisessa järjestyksessä, mutta velvollisuutta sillä ei siihen ole, vaan asia kuuluu luonteeltaan yhtiön toimielimille.

Ministeriö toteaa, että henkilöstöstä valittua hallituksen jäsentä lukuun ottamatta hallituksen jo aiemmin tänä vuonna muuttuneessa jäsenistössä ei ole yhtään loppuvuonna 2015 tehtyihin äänestyspäätöksiin osallistunutta hallituksen jäsentä.

Kertomusluonnoksen mukaan omistaja ei ollut viestittänyt yhtiölle jälkikäteen todennettavalla tavalla käsitystään, että eräät yhtiön päätökset olisivat perustuneet riittämättömään selvitykseen. Ministeriö toteaa, että todennettavan tavan puuttumisesta huolimatta omistajan käsitys oli viestitetty yhtiölle.

Kertomusluonnoksen mukaan Finavian hallitukselle ei ole toimitettu eräitä olemassa olevia asiantuntijalausuntoja, joissa ei ole puollettu riita-asian sopimista. Siltä osin kuin tässä tarkoitetaan omistajaohjauksen hallussa ollutta lausuntoa, se on liittynyt omistajan sisäiseen selvitystyöhön sitä arvioitaessa, millaiset omistajan toimet ovat asiassa tarpeen.

Kertomusluonnoksessa todetaan helposti väärään tulkintaan johtavalla tavalla, että omistajaohjaus olisi nimenomaisesti kieltänyt yhtiön hallitusta ryhtymästä toimenpiteisiin kanteiden nostamiseksi. Ministeriö toteaa toimittaneensa Valtiontalouden tarkastusvirastolle kertomusluonnoksessa tarkoitetun viestin, josta käy yksiselitteisesti ilmi, että hallitusta pyydettiin olemaan ryhtymättä näihin toimiin sinä aikana, kun omistaja selvittää asiaa. Ministeriö katsoo, että lopullinen tarkastuskertomus tulee tässä kohden muuttaa vastaamaan viestin sisältöä.

Liite Laamanni Pekka Merilampi: Liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjaus Finavia Oyj:ssä. Muistio. Helsinki 24.5.2016

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

MUISTIO Helsinki 24.5.2016

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN OMISTAJAOHJAUS FINAVIA OYJ:SSÄ

1. Taustatiedot

Liikenne- ja viestintäministeriö ("**LVM**") on toimittanut allekirjoittaneelle Valtiontalouden Tarkastusviraston ("**Tarkastusvirasto**") 13.5.2015 päivätyn laillisuustarkastuskertomuksen, joka koskee LVM:n toimintaa Finavia Oyj:n ("**Finavia**") johdannaisvastuiden selvittämisessä ja niistä päätettäessä, sekä LVM:ssä asian johdosta laaditun muistioluonnoksen 21.12.2015 ja LVM:n ja Tarkastusviraston välillä asiassa käytyä kirjeenvaihtoa.

Finavia on valtion kokonaan omistama erityistehtäväyhtiö, jonka omistajaohjauksesta vastaa LVM. Tarkastusvirasto on tarkastuskertomuksessaan arvostellut LVM:n suorittamia toimenpiteitä ja omistajaohjausta jäljempänä kerrotulla tavalla.

2. Lausuntopyyntö

LVM on pyytänyt allekirjoittaneelta yhtiöoikeudellista arviota siitä, onko Tarkastusviraston LVM:ään kohdistama arvostelu yhtiöoikeudellisesti perusteltua.

Tässä tarkoituksessa esitetään seuraavaa.

3. Johdannaisvastuuasian käsittelyn eri vaiheet

Asiakirjoista ilmenevän perusteella on johdannaisvastuuasiaa käsitelty Finaviassa tiivistettynä seuraavasti.

Vuonna 2012 oli käynyt ilmi, että Finavia-yhtiössä ja sitä edeltävässä liikelaitoksessa oli käytetty johdannaissopimuksia, joiden tarkoituksenmukaisuus ja riskienhallinnan yleisten periaatteiden mukaisuus olivat epäselviä. Johdannaissopimusten tilanne oli selvinnyt vuonna 2012 vuoden 2011 tilintarkastuksen ja yhtiön sisäisen tilinpäätöskäsittelyn yhteydessä. Tällä perusteella Tarkastusvirasto päätti maaliskuussa 2013 käynnistää tuloksellisuustarkastuksen vuosina 2009–2011 tehdyistä johdannaissopimuksista. Finavialle on aiheutunut sen tekemistä kielletyistä johdannaissopimuksista noin 34 miljoonan euron tappio.

Erilaisten selvitystoimien lisäksi Finavia on keväällä 2014 nostanut välimiesoikeudessa kanteen ja vaatinut yhtiön vahinkovakuutusyhtiöltä korvauksia johdon vastuuvakuutuksen perusteella. Välimiesoikeus oli kuitenkin katsonut, että Finavian oikeus vaatia korvausta oli vanhentunut. Finavian hallitus teki 25.9.2015 päätöksen vahingonkorvausvaatimusten esittämisestä yhtiön aiempaa hallitusta ja toimitusjohtajaa vastaan. Päätös syntyi äänestyksen jälkeen äänin 4-3. Välittömästi hallituksen kokouksen jälkeen omistaja käynnisti oman analysoimisensa asiassa tarkoituksena selvittää sekä yhtiön toimet että omistajan velvollisuudet sekä tarve mahdolliselle ylimääräiselle yhtiökokoukselle hallituksen päätösten johdosta.

Omistaja ilmoitti 14.10.2015 hallitukselle, että yhtiön toivottiin odottavan kanneprosessien nostamisasiassa siihen saakka, kunnes omistaja on saanut lisäselvitykset mm. hallituksen toiminnan ja syntyneen vahingon syy-yhteyden osalta. Omistaja myös analysoi kanneasiaa laajemmasta näkökulmasta ottaen huomioon korvauksen saamisen todennäköisyys, asian seurannaisvaikutukset sekä saavutettavissa olevat edut suhteessa riskeihin.

Omistaja totesi 25.11.2015, että yhtiön vahingonkorvausvaatimus entistä toimitusjohtajaa ja entisiä hallituksen jäseniä vastaan ei ole riittävän konkreettisesti ja huolellisesti analysoitu yhtiön edun näkökulmasta, eikä hallitus ollut selvittänyt asiaa aiheutuneen vahingon syy-yhteyden suhteen, vaikka useat asiantuntijalausunnot olivat tätä eri yhteyksissä painottaneet. Samassa yhteydessä päätettiin myös selvittää

tilintarkastusyhteisö Deloitten halukkuus sopimusratkaisuun omistajan toimenpiteenä, koska tilinpäätökseen ja tilintarkastajaan kohdistuvat asiat ovat nimenomaan omistaja-asioita.

Tapaamisessa 30.11.2015 todettiin, että Deloitten puolelta oli olemassa halukkuutta sopia asia yhtiön kanssa. Todettiin, että asian jatkokäsittely kuuluu jatkossa yhtiölle.

Hallituksen kokouksessa 3.12.2015 päätettiin antaa toimitusjohtajalle valtuutus neuvotella vastatarjouksesta ja päätetty hankkia ns. second opinion asianajaja Patrik Lindforsilta.

Hallituksen kokouksessa 4.12.2015 käsiteltiin Deloitten vastatarjousta ja asianajaja Lindforsin lausuntoa, jossa todettiin, että "koska asiaan sisältyy tulkinnanvaraisia oikeudellisia kysymyksiä ja merkittäviä epävarmuustekijöitä voi Yhtiön hallitus arviomme mukaan huolellisesti toimien päättää sekä sovintotarjouksen hyväksymisestä sekä siitä, että prosessia jatketaan toistaiseksi".

Vastatarjouksen hyväksymisestä äänestettiin. Hallituksen puheenjohtaja jäi äänestyksessä yksin ja ilmoitti samalla erostaan.

Hallituksen kokouksessa 9.12.2015 oli asianajaja Lindforsin lausuntoon perustuen tehty johtopäätös, että yhtiön vanhoja johtohenkilöitä vastaan nostettavan kanteen menestymismahdollisuuksiin liittyy merkittäviä riski-/epävarmuustekijöitä ja että yhtiön edun näkökulmasta ei näyttäisi olevan perusteltua nostaa vahingonkorvauskannetta. Hallitus päätti, että yhtiön hallituksessa 2010–2011 toimineita johtohenkilöitä koskevassa kanneasiassa ei edetä.

4. Tarkastusviraston kannanotot

Valtiontalouden Tarkastusvirasto toteaa kannanottonaan, että johdannaisongelmien selvittämisessä ja niiden purkamisessa Finavia ja yhtiön hallitus on toiminut johdonmukaisesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Sen sijaan Tarkastusvirasto arvostelee ministeriötä siitä, että ministeriö on Finavian ja yhtiön aiemman tilintarkastusyhteisön väliseen riita-asiaan liittyviä sovintoneuvotteluita aloitettaessa ja sovintosopimuksesta neuvoteltaessa suorittanut sellaisia operatiivisiksi luonnehdittuja toimia, joista päättäminen ja joiden suorittaminen luonteenomaisesti kuuluu yhtiön ja

sen johdon tehtäviin. Tarkastusvirasto toteaa, että on kyseenalaista, voiko tämänlaatuinen toiminta perustua osakeyhtiölaissa tarkoitettuihin osakkeenomistajan oikeuksiin. Ministeriön toiminta on osin merkinnyt omistajaohjauksen ja yhtiön operatiivisen päätöksenteon sekoittumista toisiinsa yhtiöoikeudellisen hyvän hallintotavan (Corporate Governance) perusteella tarkasteltuna epäsuotavalla tavalla. Ministeriön toimet ovat merkinneet valtionomistajan epäsuotavaa puuttumista Finavian operatiiviseen toimintaan.

Tarkastusvirasto toteaa edelleen, että valtio-omistaja olisi voinut päättää yhtiökokouksessa sovintosopimuksen tekemisestä tilintarkastusyhteisön kanssa. Vastaavasti valtio-omistaja olisi voinut yhtiökokouspäätöksellä luopua korvausvaatimuksista Finavian aiempaa johtoa kohtaan.

5. Kannanottojen tarkastelua

Miten Tarkastusviraston näkemyksiä on yhtiöoikeudellisesti arvosteltava? Annettavan vastauksen kannalta ovat oleellisia seuraavat kysymykset:

(a) onko osakkeenomistajalla oikeus ottaa käsiteltäväkseen hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluva asia;
(b) onko osakkeenomistaja oikeutettu antamaan ohjeita hallitukselle hallituksen käsiteltävänä olevassa asiassa; ja
(c) voiko ohjeiden antaminen hallitukselle olla osakkeenomistajan epäsopivaa puuttumista yhtiön operatiivisiin asioihin?

6. Yhtiökokouksen ja hallituksen toimivalta

Osakeyhtiölain mukaan yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain nojalla kuuluvista asioista. Hallituksen toimivalta on puolestaan määritelty yleistoimivalta-käsitteen kautta. Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus vastaa myös siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

Hallituksen yleistoimivaltaan kuuluu periaatteessa kaikki ne yhtiön hallintoon liittyvät tehtävät, joita osakeyhtiölaissa tai yhtiöjärjestyksessä ei nimenomaisesti ole määrätty yhtiön toisen toimielimen suoritettavaksi tai jotka niiden luonteen vuoksi eivät muuten kuulu toisten toimielinten toimivallan piiriin.

7. Toimivallan siirtäminen

Osakeyhtiölain 5 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan osakkeenomistajat voivat yksimielisinä tehdä yksittäistapauksessa päätöksen hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa.

Osakeyhtiölain 6 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan hallitus voi saattaa hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvan asian yhtiökokouksen päätettäväksi. Osakkeenomistajille siirretty asia voidaan käsitellä joko yhtiökokouksessa tai osakkeenomistajien ollessa siitä yksimielisiä yhtiökokousta pitämättä. Silloin, kun yhtiössä on vain yksi osakkeenomistaja, tämä voi toimia joko siten, että asia muodollisesti päätetään yhtiökokouksessa tai että omistaja antaa oman näkemyksensä hallitukselle tiedoksi menettelyohjeena. Tämä on mahdollista sen vuoksi, että yhden osakkeenomistajan yhtiössä ei omistajien yksimielisyydestä voi olla epäselvyyttä.

Yksimielisten osakkeenomistajien ilman yhtiökokousta tekemästä päätöksestä on osakeyhtiölain 5 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetty, että päätös on tehtävä kirjallisesti ja se on päivättävä, numeroitava ja allekirjoitettava. Jos yhtiössä on vain yksi osakkeenomistaja, hän voi yksin allekirjoittaa päätöksen. Silloin, kun päätöksestä ei laadita pöytäkirjaa, päätös voi ilmetä myös jostain muustakin asiakirjasta kuten esimerkiksi kaupparekisteri-ilmoituksesta tai tilinpäätöksestä taikka omistajayhtiön hallituksen pöytäkirjasta. Yksimielisten osakkeenomistajien päätöksen laatiminen yhtiökokouspöytäkirjan muodossa ei ole päätöksen pätevyyden edellytys yhtä vähän kuin yhtiökokouksesta laadittu pöytäkirja on yhtiökokouksen päätöksen pätevyyden edellytys. Yksimielisten osakkeenomistajien päätös tai ohje hallitukselle voidaan osoittaa myös muilla todistelukeinoilla.[1]

[1] Juhani Kyläkallio - Olli Iirola - Kalle Kyläkallio, Osakeyhtiö I, Helsinki, 2012 s. 398.

Osakeyhtiölaissa ei ole määritelty yksityiskohdittain niitä asioita, jotka osakkeenomistaja voi ottaa käsiteltäväkseen. Lain mukaan kaikki hallituksen ja toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvat asiat voivat olla siirron kohteena. Poissuljettuina eivät ole edes toimitusjohtajan hoitamaan juoksevaan hallintoon kuuluvat tavanomaiset tehtävät.

Koska yksimielisillä osakkeenomistajilla on osakeyhtiölain 5 luvun 2 §:n 2 momentin säännöksen perusteella mahdollisuus ottaa käsiteltäväkseen hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluva asia, ei osakkeenomistaja tätä oikeutta käyttäessään puutu sopimattomasti yhtiön operatiiviseen toimintaan, vaan käyttää lakiin perustuvaa oikeuttaan tehdä päätös hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa yksittäisessä asiassa.

Tarkastusvirasto katsoo, että ministeriö on suorittanut sellaisia operatiivisiksi luonnehdittavia toimia, josta päättäminen ja joiden suorittaminen kuuluu yhtiön ja sen johdon tehtäviin. Kannanoton mukaan on kyseenalaista, voiko tämänlaatuinen toiminta perustua osakeyhtiölaissa tarkoitettuihin osakkeenomistajan oikeuksiin. Ministeriön toiminta on merkinnyt omistajaohjauksen ja yhtiön operatiivisen päätöksenteon sekoittumista toisiinsa yhtiöoikeudellisen hyvän hallintotavan perusteella tarkasteltuna epäsuotavalla tavalla. Tarkastusviraston kannanotto ei saa oikeutusta osakeyhtiölain säännöksistä

Kun johdannaisvastuuasioita on käsitelty Finavian hallituksessa, on omistajan näkemys saatettu hallituksen tietoon ja omistaja on edellyttänyt, että ennen päätöksentekoa hankitaan tarvittavat selvitykset vaatimusten perusteina olevien seikkojen pitävyydestä ja erityisesti hallituksen toiminnan ja syntyneen vahingon välisestä syy-yhteydestä. Omistaja on korostanut, että hallitus tekee päätöksen korvauskanteen nostamisesta heti sen jälkeen, kun tarpeelliset selvitykset asian suhteen on saatu. Omistajan näkemysten esilletuominen hallitukselle ei ole ollut puuttumista yhtiön operatiivisiin asioihin, vaan vastuunkantoa päätettäessä yhtiötä kohdanneen poikkeuksellisen vahingon vastuukysymyksistä. Johdannaissopimuksista syntyneiden tappioiden käsittely ja niihin liittyvistä vastuista päättäminen ei ole yhtiön operatiivista toimintaa.

8. Riita-asian sopiminen tilintarkastusyhteisön kanssa

Tarkastusviraston mukaan valtio-omistaja olisi voinut yhtiökokouspäätöksellä tai yhtiökokouksen ulkopuolella tekemällään päätöksellä tehdä päätöksen sovintosopimuksen tekemisestä tilintarkastusyhteisön kanssa ja vastaavasti tällaisella päätöksellä luopua korvausvaatimuksista Finavian aiempaa johtoa kohtaan.

Tarkastusviraston kannanottoon sisältyy eräänlainen piilevä ristiriitaisuus. Ensiksi Tarkastusvirasto katsoo, että ministeriön olisi tullut huolehtia asioiden päättämisestä yhtiökokouksessa, mutta toisaalta moittii ministeriötä siitä, että ministeriö on puuttunut yhtiön operatiivisiin asioihin. Toisin sanoen asiat olisi ollut hyvä päättää yhtiökokouksessa, mutta toisaalta niiden esille ottaminen ja käsitteleminen on epäsopivaa puuttumista yhtiön operatiivisiin asioihin.

LVM:n kirjeessä 11.3.2016 on ministeriö ilmoittanut, että ministeriö ei omistajana ole neuvotellut sovintosopimuksista, vaan pelkästään järjestänyt tapaamisen asiasta keskustelemiseksi ja kun on ilmennyt tilintarkastusyhteisön halukkuus sopia asiasta, on asian käsittely siirretty yhtiölle. Ministeriön toimet eivät ole olleet sopimusneuvotteluita, vaan osapuolten saattamista yhteen varsinaisia neuvotteluita ja päätöksentekoa varten.

9. Corporate Governance –ohjeet

Osakeyhtiölain lisäksi ministeriön toimintaan osakkeenomistajana sovelletaan soveltuvin osin myös Corporate Governance –suosituksia ja ministeriön omaa Corporate Governance –ohjeistusta.

Ensiksi mainitussa Corporate Governance –suosituksessa 2015 todetaan johdanto-osassa seuraavaa:

> *"Osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden ja tasapuolisen kohtelun kannalta ei ole estettä sille, että yksittäinen osakkeenomistaja kertoo näkemyksiään yhtiön johdolle, joka ottaa saamansa tiedon harkintansa mukaan huomioon omassa päätöksenteossaan. Suomessa on myös vakiintuneesti katsottu, että yhtiökokouksen päätösvaltaan kuuluvissa asioissa voi olla yhtiön ja sen kaikkien osakkeenomistajien edun mukaista,*

että hallitus on tietoinen merkittävää äänivaltaa käyttävien osakkeenomistajien mielipiteestä valmisteltavana olevaan päätösasiaan."

LVM:n omistajaohjausta koskevassa Corporate Governance –ohjeessa todetaan muun ohella, että ohjauksessa olevien yhtiöiden hallitusten puheenjohtajat ja toimitusjohtajat ovat säännöllisessä ja vuorovaikutteisessa yhteydenpidossa ministeriön kanssa omistajaohjauksen tavoitteiden asettamiseksi, arvioimiseksi ja toteuttamiseksi.

Vuorovaikutus korostuu erityisesti valtio-omistajan kannalta laajakantoisten ja merkitykseltään tärkeiden asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa riippumatta yhtiön hallituksen toimivallasta. Ohje näin ollen edellyttää, että omistajaohjauksessa olevan yhtiön johto on vuorovaikutteisessa yhteydenpidossa ministeriön kanssa. Näin juuri on tapahtunut Finavian vastuukysymyksiä käsiteltäessä. Kysymys ei ole ollut operatiivisista asioista, vaan poikkeuksellisista sekä yhtiön että omistajan kannalta merkityksellisistä asioista ja niiden valmistelusta ja päätöksenteosta. LVM on noudattanut omaa hallinnointiohjettaan, eikä ministeriön menettelytavan voida katsoa olevan epäsopivaa puuttumista yhtiön operatiivisiin asioihin.

10.Johtopäätökset

(a) Osakkeenomistaja voi osakeyhtiölain 5 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla tehdä yksittäistapauksessa päätöksen hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa.

(b) Koska osakkeenomistaja on oikeutettu ottamaan käsiteltäväkseen hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvan asian, voi osakkeenomistaja samassa asiassa antaa myös ohjeita hallitukselle.

(c) Edellä sanotun oikeuden käyttäminen ei merkitse osakkeenomistajan epäsopivaa puuttumista yhtiön operatiivisiin asioihin.

(d) Olosuhteiden luominen sopimusneuvotteluja ja sopimuksesta päättämistä varten tilintarkastusyhteisön kanssa ei ole yhtiön asioihin puuttumista. Varsinaiset neuvottelut käy yhtiön edustajat ja asiasta päätetään yhtiön hallituksessa. Yhtiökokouksella tai osakkeenomistajilla ei ole yhtiön edustamisoikeutta.

(e) Vahingonkorvauskanteen nostamisesta tai nostamatta jättämisestä päättää osakeyhtiölain 22 luvun 6 §:n mukaan joko hallitus tai yhtiökokous. Jos asiasta päättää hallitus, voi ainoa omistaja antaa hallitukselle myös ohjeita asiassa ilman, että se katsottaisiin sopimattomaksi puuttumiseksi yhtiön operatiiviseen toimintaan.

Pekka Merilampi
laamanni, Helsinki
Osakeyhtiölaki-työryhmän jäsen 2006
Corporate Governance –suositusten
toimikunnan puheenjohtaja 2010